

Nr 153

Utlåtande i anledning av motion om vidgad möjlighet att erhålla befrielse från åttonde och nionde skolåret i grundskolan.

(2:a avd.)

I motionen II: 353 av herrar Åkerlind och Nordgren har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om vidgade möjligheter för skoltrötta elever att erhålla befrielse från åttonde och nionde skolåret i grundskolan samt att sådan befrielse kompletteras med rätt att erhålla denna undervisning vid senare tidpunkt.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från skolöverstyrelsen. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet får till en början erinra om att enligt 36 § skollagen möjlighet finns att medge att en elev får avsluta sin skolgång med utgången av vårterminen det kalenderår då han fyller femton år även om han då ej fullgjort sin skolplikt. En förutsättning för medgivandet är dock att särskilda skäl med hänsyn till elevens bästa anses föreligga. Denna bestämmelse bör kunna tillämpas i en del av de fall då det föreligger sådan skoltrötthet som motionärerna avser. Andra fall — framför allt då eleven är yngre eller tillhör lägre årskurs — faller däremot utanför den angivna bestämmelsen.

Utskottet är medvetet om det allvarliga i de skoltrötta elevernas situation och om de svåra störningar de ofta vållar sina kamrater och lärare i skolarbetet. Utskottet kan dock inte ansluta sig till motionärernas önskemål om förslag om vidgade möjligheter till befrielse från skolgången. De åtgärder skolöverstyrelsen rekommenderat bör först prövas i praktiken och därjämte bör ansträngningarna inriktas på att finna ytterligare utvägar att lösa de skoltrötts problem.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen och hemställer alltså

att riksdagen icke bifaller motionen II: 353.

Stockholm den 7 november 1967

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 148.

*Bilaga***Skolöverstyrelsens yttrande den 24 maj 1967 över motionen II:353**

Vad 1957 års skolberedning anförde rörande förtida avgång från den obligatoriska skolan torde alltså äga giltighet (SOU 1961: 30 s. 240). »En elev, som slutar skolan i förtid, går ut i livet med sämre kunskapsgrund än som skulle vara nödvändigt och med sämre grund än kamraterna. För hans egen skull bör detta inte tillåtas om inte mycket övertygande skäl föreligger» och med garanti för att eleven »direkt från skolan övergår till annan utbildning eller till för honom lämplig anställning eller verksamhet.» Det är svårt att få en sådan garanti beträffande 15-åringar, dvs. elever som normalt skall tillhöra årskurs 9 och som enligt gällande bestämmelser kan befrias från vidare skolgång, och än svårare torde det vara för yngre elever. Att kombinera medgivande om förtida avgång från skolan med skyldighet att senare återuppta studierna skulle medföra svåröverskådliga konsekvenser för skolorganisationen och den enskilde individen. Kontrollen av att skolgången fullgjordes skulle i dagens samhälle med dess stora befolkningsrörlighet kräva en omfattande organisation för registrering av kvarvarande skolplikt. Därtill kommer, att man helt saknar garantier för att det avslutande året kommer att te sig välkommet för eleven och av honom utnyttjas på rätt sätt. Erfarenheterna från de uppskov med fullgörandet av fortsättningsskolplikten, som kunde beviljas av skolstyrelserna, är i detta avseende inte goda.

Frågan om de skoltrötta elevernas skolsituation har varit föremål för uppmärksamhet bl. a. i den intensivstudie rörande arbets-, trivsel- och ordningsförhållanden i den obligatoriska skolan, som 1965 utfördes av en arbetsgrupp inom SÖ (SÖ:s utredningar i skolfrågor nr 14, Stockholm 1965). Denna ledde till att SÖ meddelade anvisningar om att i undantag kunde beträffande elever med uttalade anpassningssvårigheter tillgripas förlängd praktisk yrkesorientering, kompletterad med viss teoretisk undervisning. Denna åtgärd får dock inte tillgripas förrän andra åtgärder, som står skolan till buds, prövats.

En åtgärd som alltid i första hand bör prövas för dessa elever är placering i observationsklinik. I denna kan eleven vistas vissa timmar i veckan, vissa dagar i veckan eller kontinuerligt. Placeringen i observationsklinik med dess möjligheter till individualiserad undervisning och kontinuerligt stöd av klinikföreståndaren har i praktiken visat sig ge positiva resultat.

SÖ avstyrker bifall till motionen.